

יידישע פערסער צייטונג

דער ערשטער טאג פון דער וואכענליכער פערסער צייטונג...

אין דער ערשטער זעקס טעג פון דער וואכענליכער פערסער צייטונג...

№r. 36, אילפטרע וואדמאנ, פסט, מאנטאג נאכט אדר התרל"ט, Pest, den 24 März 1879.

אין נייעס וואכער-געזעטץ.

זייט וואס דער האבען זיך פערשיידענע איי-
רעגונגען ציערשט וואר עס דיא קאלערא-ארטיגע
קראנקייט אין רוסלאנד, וועלכע אלע נעמשהער
בשעפטטיגע מאן פירבעטע דיא איינשליעפונג
דיוער קראנקייט אונד פערנאלאסטע איינע
רענע-אבשערהונג. נון קאס דיא טהיים-איבער-
שוועמטט מיט אירען שרעקען אונד פעררויים-
טונגען, דא וואס מאן דאס אפ איך אלע אב-
שערהונג ניכטס ניטעט אום דאס אונדליק פערנע
צו אלאפען. און וואסער-פלושהן האבען נעם-
לויך דיא אבשערהונגען דאסמען דורכבראבען
אונד איבער סענעדן אונד אימנעבונג טאך אונד
פערדערבען נעבראכט, זייט איינען טאנען
הערשט אבער איינע נייע אויפערנונג נענען איינע
איינע אום פאן רוסלאנד, ווען איינע איי-
נענע אום פאן איבערשוועמטט, דיוער קראנק-
ייט הייסט וואכער, אונד מאן פירבעטע ניכט
זעהר, דאס דיא נאנע מאנאכייט פאן דען נע-
פערליכסטען וואכער-געזעטץ איבערשוועמטט ווער-
דען מיטען ווען מאן נענען דיוערבען קיין נייעס,
שרעקענס וואכער-געזעטץ אינס לעבען רופט.
אום ווענער הייבט דאסען דענען דיא דעפטי-
טען אונד אונדארליך אין דיא רעניערונג, דאס דיא
אין געזעטץ נענען דען וואכער אייבער, אום
דאך דערהערנען דעפאר פארצייענע.
ווי דאסען נעט פאר קורצעם בעריכ-
טעס, דאס אין פאלגע דעס ועלכסט-מאדעס
עס שטאמט-קאסטע-דירעקטאריא פאליציי
אונד איינע שטרעק אום דיא ווענער וואכער-
געזעטץ האט, דיוער ועלכסט-מאדע מאכטע
אין אום זא נאכטעס איינע, אום דער
ועלכסט-מאדע אין איינע אינטערנאציאנעלע
שרייבען בעקאנטליך אלס ארואבע זיינע אום-
גליקליכען שריטטעס דיא טהאטאבע אונד
דאס ער אין דיא נעמאלט דיא הערעלאזען איינע-
רען אונד אונדארטען וואר, דער ער זיך עבען נור דער
אונד ועלכסט-מאדע ענטזיערען קאנטע, יא ער
הייבט רעיסע זאנאר אין נאמעס-פערזיימיג אלס
דערער, דיא איהן דורך אירען אונדערשטליכען
וואכער אין פערזיימיג פערשטען, און דער
טהאט נעהט'ס אום ווענער פארלאמענט זייט צוויי
טאנען עטאס לעבאפט צו ווייל דיא עסטער-
היישע רעניערונג וועדער האלט בעפאנאט וואר-
דע: ווארום אום דען נאך אימער קיין געזעטץ
נען דען וואכער אייבער, עס ווארדע
אום דיועס נונדע דען איך ציערשט אין מי-
ניסטערראט אונד ערשטען, און ועלכסט-
שלאסען ווארדען אלע שטאטסאלטערען
דער פערשיידענע קאנטייבע אין דער עסטער-
היישען הייבט קעלפט אונד ווען נענען
וואכער מיט אלע פארשטען ווארדען דער בעפאל
פארצייענע, נאמענליך ווארדען דער בעפאל
ערשטליכט, דאס דיא פאליציי זא וויא אין ווען,
אין דיא דער פאליציי, דיא פערטען וואכער-
איינשווען אונד איבער דיא רענען שרייבען
מאנע, דיוער טאנע ווארדען אום ווען צוויי
דער פארצייענע וואכער, נעמליך דיא הע-
רען מי הויש אונד טאכטאס פארבעט פאליציי, דיא
איינשליעפט, עס איז עטאס בערייערליך, און
בוינע וואכערער לוינער ווען זינע, עס רענעט
זיך אינס אין פאלגע דעס וועס אונד עסטעס, יעדאך
דיא פאנען איינע אום דיא ווענער פאליציי ניכט
טאטא פאנען איינע ווען וואכער מיט מעדע

הערטע אונד שרענע פערפארע, אלס נענען
דיא קאמפאלישען וואכערער? איבערעס פירכ-
טעט מאן, דאס דיא אום ווען יא אום גאנצן
עסטעררויך איינשווענען וואכערער נעמעהר
אונדארן איבערשוועמטען דורשטען, נענען דיוער
'איבערשוועמטען וועדע אין דאסס נאך ווענער
ניטען, אלס נענען דיא טהיים-איבערשוועמטען.
אינדעס בעפאסט מאן זיך אום אונדארטען מינס-
טעראום דעס איינערן נעניערונג זעהר איינע
מיט דיוער פראנע, אין אונדארן וועדען דיא
וואכערער פאליציי איהל נאך ניכט איינשווע-
זען, אלליין מאן ווייל פראטעסטע קיינע פערטען
וואכערער איינדרונגען לאסען, אום נונדע נע-
נאכטען איינשווען דאס אונדארטע מינסטעראום
דעס איינערן מיט דען היימישען וואכערער אין
דיא הענדע, מאן זאגט נעמליך דאס, דיא
דיוער קיינע קאנקורענען און דען פערטען ווא-
כערער ערהערטען אונד איהר נעלד אום זא
טהייערער אינטערנען קאנען, איך הוערעס
אום צו ערנען, דאס זא אפ דיא רעניערונג
אדער דאס פארלאמענט אין וואכער-פאנען זיך
פערטען ווייל הייערן העלר אין שארען, אלס
אין ניטען עררייכט ווערן.
נאנען דאס ועלכטע רעזולטאט ווער דיא אום-
ווייזונג דער פערטען רעזולטאט אום ווען הא-
בען, מאן שאפט ענדערך דען איינשווען
וואכערער דיא קאנקורענען פאם האלד, דיא
איינשווען וואכערער וועדען אין פאלגע דעס-
טען פאן דען נעלד-בערענען נאך הארע
פערצענטען פערטעסען קאנען - ענטזיערע
אדער ענטזיערע עס ווער וועדער אין שרע-
נעס געזעטץ נענען דען וואכער געשאפען -
אדער מאן בעשענעקע ניכט דיא עאלד דער ווא-
כערער דורך אויסשאפען אום דער שטארט אונד
דערהייבונג, דיא הייערן דען נעלד-בערענען
קיין ניטען ערנערהייט זאנערן אין עפענערלי-
כער שארען צענעלע ווערן.
עס ווערע איינע איבערשוועמטע פאן ווא-
כערער דאס בעסטער, אלס ווען מאן דיא
נענענען נענען דיא פערטען וואכערער אב-
שעקט, ביא איינער זעהר נאכט אונדארטע פאן
זאלבען אונדווערען נעלד-געשעפטען מיטען
זיך דיא הערערן וואכערער דאך מיט קליינען
פערצענטען בענענען, זאך זא זיך איינע נענענען
איינע קאנקורענען מאכען וועדען.
אנדעס ניטעט דיא אונדערנענען איינע
רעכט שרייבען שטאלט אן, אום ווען דיועס
האט זיך אין ווען אין עה-פארא נאמעס פיש-
פערנישעט, דער מאן וואר הוי-איינענשהיער
אונד ציעטער-מיסטער, ער לעכטע מיט ווענער
פריא בוי פאר קורצען און גליק אונד וואל-
שטארט, אין לעמעטערע זייט נאחטען דיא נע-
שעפטע עטאס אב, דער מאן נערוועס אין דיא
הענדע פאן וואכערער, ער קאנטע זיינע ווע-
סעל ניכט איינלאזען, דאס הויז זאלטע נעמעהר
ווענען נעט וואכער-שילדען נעריכטיק פערנישע
וועדען, דיועס איינליק וואלטע דאס עה-
פארא ניכט ערלעבען, מאן אונד פריא מאכען
דאדער איינען מאן, פערפאר דיא אום איהר הויז
קאסטען אונדלאפען, אדערע לעבען דורך פערניש-
מינע אין ענדע.
פערליכט ווערע דיא שאפען איינע ווא-
כער-געזעטץ עבען פיר דיא וואכערער אין
גליק, עס איז יא אימפערדין בעסטער, ווען מאן

אום ווען דעס געזעטצען אונד דעס ארדענעל-
בען נעריכטעס איינע שרעקע אבסט, פעהלט
יעדאך אין זאלכעס געזעטץ אונד זינע דיא נע-
היכטע דעפאלט ניכט אום שאמאנע, נענען דיא
וואכערער איינשווען - דאן שעהט איינע
פאלקס-ראטע צו בעפירשטען, ווא דיא געזעטץ
קיינע הילפע ביעטעט, דיא שאפט זיך דאס איי-
נערענטע פאלק ועלכסט הילפע, וועלכע
אבער זעהר פירבערליך, זעהר בלוטיג איינע-
פאלען פלענען!

פערשיידענע ניוואריטעטן.

א) (נענען קאנטיין) האט בע-
רייט איהרע קירוינע אום ענלאנד אונדערע-
טען אונד ווער שאן שטאטשאך פריה אין ווען
איינדרעפען.
ב) (ווענער ער) אויסגעווענען
נע וואכערער, איינע ניטעט ווענער
פערטען בעריכטעט אום ווען דיועס ווארדען
צוויי יידישע וואכערער, דיא אום נאליציען נאך
ווען איינענדרעט ווארדען אום דער רעניערונג-
שטארט איינשווענען, דער איינע הייסט מאר
וואכער אום בראד, דער אנדערע היינענען
בעריהארד ברוינער אום סאמבאר, דיא ביינען
זינע נאנען פאלישע נעקלידעט אונד ווען אין
קאסטאן אונד שטוימעל איינער, וועלכע
ועלכע ביהער פאן דער ווענער פאליציי אלס
לייטע בעראכטע ווארדען, דיא דעס רעכטער-
שטארטע אונדערען.
ג) (איינע ווען דיא וואכערער)
דאס סענעדינער אונדליק, דער
בעריכטעט מארין וויקא טהילט איבער דאס
אונדליק אין סענעדן איינע האכסט אינטערעס-
טאכע איינענדרעטען פאן דענען ווער דער
איינע פאלען לאסען: איינע נאך זעהר ווענע
פריא טראט אין אירע פערזיימיג, דיא הענדע
היינענען אן דיא רעטונג-מאנשאפט מיט דעס
ווער-רעטען פערטעט דאך מינען מאן! ניטעט
דאך מינען איינענדרעטען מאן! דער ועלכע וואר
נעמליך אין וואכערער דער ביא דער געזעטץ-
נינע דער דאכטע געשעפטעס ווענען אונד ביים
העריינברענען דער פלושהן ניכט ווענען צוריק-
נעקעהרט וואר, נאך פילען ערקוינענען ערפיהר
מאן, דאס דער ועלכע אין דיא נאכט געלענענע
ווערמיהלע פאר דען הייערערן נאמען רעטונג
נעכט האטעט, דיא דורערער נאחטען דאס פער-
צווייפלטע ווייב אין אירע מיטע אינע פיהרען
זור היינדרהלע, אלליין ווא וואר מערה איינע
וויינדרהלע לאן אין טויט-היינע, מאן אי-
טערוועכטען דיועס טויט-היינען, פלאטליך
ליינע אין העכטער וועללען-שלאג דען פא-
רעטע שרייבערען צום פאליציי קאסטען, דאס
איזט מין מאנען - ריעה דאס ווייב מיט דער-
עריינשטער שטימע אונד וואלטע זיך אין
דיא פלושהן שרייען, און מיטען דען זאל-
ליכע בונדען, דאמט דיא ניכט אום וואכער-
שריינע צו אירעס געלענענע מאנען נון וואל-
טע מאן דען פארצייענען מיט שטויקען, דיא
מאן איהן אום דען האל טראנע, אום דעס ווא-
כער ציערען, דייעס געלאנג יעדאך ניכט, אלע
שרייקע רופען אונד מאן פירבעטע איבערדעס,
דאס ביא נאך נראטערע שטענענען דער קאפ-
פאם קארפער נעמערעט וועדען, דער נונד היע-

פאן וואר, דאס דער קארפער אונטער 3 שווערען
מיהל-שטייגען בענראבען וואר. אויף דעם באַרען
דער ווייניגהעלע בעפארדען זיך נעמליך מעהרערע
לאמע ניכט מעהר הייבסארע מיהלשטייגען אלס
די וואסער-פלומען הערונגערען האטן די אטען
זיך 21 מענטשן אין דיעוועלבע הייניגערישע-
וועלן טוריריגע "עטמונז" דיא מיהלע שטרינג-
מע ציוואסמן אינד דיא מיהלשטייגען פיעלען אויף
דיא זא אונטערקליך גערעטעטען. דאס מאן ניכט
אויסנאל דערען קאפער אויף דעם וואר-
סער צוהען קאנטע. דיא פרויא ווארדע אויף-
זינגט. אין ניכט מנדער הערצ-צערנישע-דער
פאלל וואר פאלגענדע: דיא פרויא איינעם נאך-
טערס טעטעטע דען מיטואסט איהרע טאכער
אויף דען באַרען זיך וואוינט. דער טאן פריב-
טעק יעדאך דיא דיא וואהינגט פאן דען פלוטען
אונטערוואשען צוואסמען-שטייגען קאנטע. ער
נאחה הארעק צווייא אייזערנע בעטעטען שטעללע
דיועלבען אים האָפּט אויף אינד לעטע שאַרדק
ברעטער איבער דיועלבען. ער גלויבט נאך
ניכט דאס דיא וואסער-פלומען זא האָך וויא דער
שאנד דער בעטעטען שטייגען ווערדע. וועהרנדי
ער יעדאך דען ווערנע וויצע בעשעפסטע ווא-
קאס פלאַטעלד דיא האַפּלומע. דיא פרויא רייע
קאס פאס באַרען זיך דאס ער זיך אויף דען אים
האַפּט שטעהענדען אקאציענ-ביים רעטעטען מאנטע.
קיים יעדאך דיאס ער דיוען פערנוד מאכען וואלל-
טע אלס ער פאן דער ווילדען פלוטה זא העפט
מיט דאס קאַפּע און דען ביים געשליידערט איהר-
דע דאס ער זיך ניכט רעכט בעוועגן קאנטע.
עס וואר איהם היעס אום זא וועיניגער מאַלדן אלס
דאס און איינע פעליך געקליידעט וואר דער דאס
וואסער איינווא אינד פערמאנע ווערדע שויע-
די איהן און אַפּט ער זיך ווער אייראפּען וואלל-
טע ווערדע צור ערדע הייניגער-צאַג. -
דער אינוואקליבע קעמפעט זא פאן פריב ביז
מיטמא אום זיך צו רעטעטן. פרויא אינד טאכ-
טער זאהען דיועס קאפּע צו קאנטען יעדאך
צור הייער לייזער ניכט טוהן. דיא מיטען עס
צוועהען וויא דער אינוואקליבע פאַר איהרע אי-
נען שטארב. און ענטוועלכע-עס ביול אום
נעוויס ניכט הענקבאר. - אין זעהר שויער שטיק
אריינס וואר דיא רעטעטע דער 9 איהרוועיניגן
אום סענדינער שפּאטלע דיוען פירכעטען נא-
טירלך דיא וואסער-פלוטהען ניכט. דאז פעהל-
טע איהנען יא דער נאטלעכע פיקיק דער פער-
שטאנדר. ביא איינען דיוען אינוואקליבע-געטע-
טע עס אונטער. ווען וואן אונטע יאזער פלאנען
נאך הייזע 4 - אום זא עס בעטערטען דער שיע-
ע צו בעוועגען. איבערדעס נאם עס איינען ניש-

מיט איינעם קליינען שיעפּליין אללע שטייגען זיך
דיינן אונד גלייבטען בערייטע גערעטעטע צו זיין.
דיא דאס קליינען שיעפּליין קאנטע דיא לאסט פאן
זעכס פערטראגען ניכט פערטראגען. עס קעסטע אים
אינד אללע שטריצען אים וואסער. איינער דיא
זיער ליטע שוואכע דעם שיעפּליין נאך דער אג-
דערע דערשיפּע דאס קליינעטע קינד אונד רעט-
טעטע זיך אויף איינען ביים. דיא מיטער נאחה
דאס גראסערע קינד אונד האָב עס אין דיא האָרע.
דער פאטער היעלט מיט דער איינען האנד דען
ביים פעסען מיט דער אנדערען יעדאך זיין ווייב
אינד קינד דאמט דיא פאן דען וואסער-פלוטען
ניכט וועג-געשוועמט ווערדען. ביז וועדער רעט-
טען קאנט וואר דאס קינד דאס דורך אונד דורך
נאם וואר פאַר קעלעטע אונד שרעקען אין דען
הענדען דער מיטערע געשטאַבען. דיא דיוען טוהן
היגע שולדעדיגען וואללען ווער מיט צווייא הייטע-
נישט טורקען שלועסען. איינע פרויא קעמפעט
מיט דען וואסער-פלוטהען אונד וואללען זיך
אויף דען דאס רעטעטען. דאס וואסער רייכט
איהר פאסט ביז אן דען האלו. איבערדעס מער-
טע פאן עס. דאס זא אין דער שרעק איינע
שויערע לאסט האבען ווארדען זא פאסט צו גא-
דען גערדוקט ווארדע. מאן פערמחהטעטע זא
האבע איהר קליינעס קינד אין דער שרעקען אים
ניטמער עקיים בערייטע טאגט וויא. מאן אילעס
אויף דיועלבע מיט איהרע רעטעטע-שיפּליין
צו. אלס דיא בערייטע אים שיעפּליין געלעפעט
ווארדע. זאקען איהר דיא הענדע. אינד אים דער
שרעק פיעל דיא שויערע לאסט : נעמליך 6 שטיק
— שויערע אייזערנע געוויכטע איינער דעצימאל-
וואנטע. - אין איהרעס הייטערעס שטיקען אים
פאַלגענדע פאלל: צווייא רעטעטע-סעננער פיה-
דען אין איינען האָרע וויא דאס וואסער בערייטע
10 פוס האָך וואר אים צו אונטערזוכען אָב ניכט
צוואס ער רעטעטען וויא. דא ערבישקען זא
צווייא גראַסע ווייניגעסערע אין איינען שטאַקען זא
אקאציענ-ביים געבוטען אונד אויף דער וואסער-
פלעכע שווימען. אלס דיא רעטעטע-סעננער
שאן אין דער נעהע ווארדען שטיקטע אים יעדעס
דער פאַסער זיין מאן דען קאַפּ הערפאַר אינד
צוואר מיט דער קריצען פּלייפּע אים מנדע. דיא
נישען ליטען האבען געלויבט. אויף דיוען וויצע
אם זיכערטיגען דער וואסער-פלוטהען געטאַפּע-
מען צו קאַננען. דיא דיא פאַסער אימער אן
דער אַבערפלעכע דעם וואסערס בלייבען מיס-
טען. איינער דער רעטעטע-סעננער וואר אין
היער. דייער זאנטע לאכערע : קאַסמעטע ניש-
רויס. יעדע ווערע יא אויף אין דער הויכע ניכט
געלעבענע ווען עס איהם נאך מאַלדן געווענען

פאליטעטאן. דער עהייםניס פאללע. (9 טע פאָרדעווענטע)

פילע מענטשן ענטשאפּען ביא איהרעס בעלעה.
דען איינע געוויסען שפּאליק זא דאס דיאיעניגען וועל-
כע פאן איהנען בעלעהרש ווערדען זיך בעלדיגס פיהלען.
ווייל יענע איהרע אומבילעדיגהייט איבער דיא אנוויס-
סענדען זא צום איישרוק ביינגען. אים רועטען גורגע
לאסטען זיך צוואסמען. דיא זיך געוואנדל פיר פאַל-
קאסמען ענגע האלשען וועלשען פאן אנדערען בעלעהרען.
דער גראַסע-הויערען מענטש וועט עס ניכט רענען, דאס
איהם יעמאד איבערלעגען אויף. אין יאָזערען געלעהר-
טער זאנטע איינס : וועלכע רויף פיינד ווירד דיר נישט,
ווען דיר זאך פאן איהרם בעלעהרען לאסטען;
אבער וועלכע רויף פיינד ווירד דיר זאך ווען דיא איהן
בעלעהרען וויללעט.

אבער פראַנק פערשאַנד עס צו בעלעהרען אַהנע
צו בעלויינען. ער בעלויינעט ניכט זאנטען ויהרעס פער-
דעשטויבען ניכט זאנטען ווערדען זען גערינגען פער-
שטאנדר ווערען וואָרע; זא דאס זיך רועט ווער פער-
ניכט פיהלען. פראַנק וואסער אויף איבער געשעפע
אונד לאנדווירשאפט צו שרייען אונד מאכען לאנד-
ווירטאן אין יענער גענער פערדראקע ווענע ראטהע אין

ציונינג, דאס לייכטמאקען עס מיט ווער פירינדשאפט הייער-
ליך אונד אפּוויסעט מיטע. אונד אין איינען וואָנען
וואר פראַנק אים הויער דעם הערן לייכטמאן קיין וועל-
טענער נאכט מער.

וועלכע ליק איהרע יעטע נענדע דיא שפּאכע
דיועס געלעהרש מאנטע. דען זא אַפּט מאן מיט פראַנק
צוואסנעקאסמען וואר. האט מאן איממע עשוואס צו-
געלעישט. וואס איינע דען ניכט ערלייטעס.

פיעלע מענטשן ענטשאפּען ביא איהרעס בעלעה.
דען איינע געוויסען שפּאליק זא דאס דיאיעניגען וועל-
כע פאן איהנען בעלעהרש ווערדען זיך בעלדיגס פיהלען.
ווייל יענע איהרע אומבילעדיגהייט איבער דיא אנוויס-
סענדען זא צום איישרוק ביינגען. אים רועטען גורגע
לאסטען זיך צוואסמען. דיא זיך געוואנדל פיר פאַל-
קאסמען ענגע האלשען וועלשען פאן אנדערען בעלעהרען.
דער גראַסע-הויערען מענטש וועט עס ניכט רענען, דאס
איהם יעמאד איבערלעגען אויף. אין יאָזערען געלעהר-
טער זאנטע איינס : וועלכע רויף פיינד ווירד דיר נישט,
ווען דיר זאך פאן איהרם בעלעהרען לאסטען;
אבער וועלכע רויף פיינד ווירד דיר זאך ווען דיא איהן
בעלעהרען וויללעט.

פראַנק איהן וועדער בעוועט. פראַנק וואר פאן לייכט-
מאן בעוואונדערט, אבער דעם בעוויינעטען לייכטמאן
פירכעטען, דאס פראַנקס צוריקצוגעוועהנדיש דעוועלבען
אין פרייזען אונד אין האלשענע טורירע שטייטסענע
פערועטען קאנטע. וועהאלב ער איהן אין זיינע געוועלל-
שאפט צו צוהען אונד אויפשוויצען וועט.
פראַנק קאם אויך באלד צו פאללשערדיגען איבער-